

De Oude Ley

Colofon

De Oude Ley is het blad van de KNNV-afdeling Tilburg en wordt toegezonden aan alle leden. Bovendien ontvangen de leden het landelijke KNNV-blad 'Natura'.

Redactie

Redactie : Rob Vereijken, Alie Stofberg en Theo Peeters.

Opmaak : Berry Staps.

Omslag : Foto- Bart Horvers, Vormgeving Joost Horvers

Redactieadres: Pironstraat 7, 5041 GJ Tilburg, rob.vereijken@planet.nl

Tekst het liefst in een word-bestand; foto's, illustraties en kaartjes graag als bijlage meesturen.

Kopijdata voor de Oude Ley: 21 februari, 21 mei, 21 augustus, 21 november.

ISSN: 1 381 – 852X | Oplage: 325 exemplaren.

Bestuur KNNV-afdeling Tilburg:

Voorzitter: vacature

Secretaris: Marie-Cécile van de Wiel

Veldhovenring 27

5041 BA Tilburg

013 – 5436541 | secretaris@tilburg.knnv.nl

Penningmeester: Johan Wolfs

Hogenackerstraat 4

5066 XS Moergestel

013 – 5133426 | penningmeester@tilburg.knnv.nl

Activiteiten: Anneke Bruijnzeels

Van Oosterzeestraat 35

5012 KN Tilburg

013 - 4555711 | 06-18424005 | anneke.bruijnzeels@hotmail.nl

Bestuurslid: Varno Morseld

Van Malsenstraat 35

5051 CB Goirle

013 – 5347801 | vmorseld@wxs.nl

Bestuurslid/

Website: Veldhovenring 23

5041 BA Tilburg

013 – 5437712 | jeffrey.raymakers@gmail.com

Website van de afdeling : www.knnv.nl/tilburg

De Oude Ley 2015, nr. 3

KNNV-nieuws	2
Agenda	8
Prachtframboos in Tilburg	17
Zin in paddenstoelen?	19
Plagwerkgroep zat niet stil	22
Museumnieuws	27
Witte gij ut?	31
IVN-wandelingen	32

Moerenburg Natuur- weekend KNNV

Kom in het weekend van 12 en 13 september kennis maken met de flora en fauna van Moerenburg! In dit weekend brengen de leden van de Tilburgse afdeling van de KNNV, de landelijke vereniging voor veldbiologie, de soortenrijkdom van Moerenburg in kaart. Op zaterdagavond en zondag vinden verschillende excursies plaats.

Het evenement vindt plaats op het terrein van Rioolgemaal Moerenburg aan de Hoevense Kanaaldijk, Tilburg. De hele zaterdag 12 september gaan leden van de diverse werkgroepen van onze afdeling al op zoektocht door Moerenburg. Het is een afwisselend gebied, dat nog steeds volop in ontwikkeling is. Vijf jaar geleden hebben we tijdens de Dag van de Veldbiologie dit gebied ook uitgekamd. We zijn uiteraard heel benieuwd hoeveel soorten de hernieuwde zoektocht zal opleveren. Iedereen kan meedoen. De werkgroepen maken zelf een planning voor hun onderzoek, dus ben je speciaal geïnteresseerd in een bepaalde diergroep neem dan direct contact met de betreffende werkgroep op.

Net als met de soortendag in 2007 is het huisje en de tent onze uitvalbasis

Op de **zaterdagavond om 19.30** uur zal wethouder Mario Jacobs het startsein geven voor de publieksactiviteiten. Na een korte introductie over het waarnemen en voorkomen van diverse nachtdieren, begint de vleermuizenexcursie. Loop mee en ontdek met behulp van een batdetector de roep van de verschillende vleermuissoorten. Of neem een kijkje bij het witte doek om 22.00 uur. Allerlei nachtvlinders en andere nachtbrakers komen hier op af.

Op **zondag 13 september** bent u **vanaf 8.30 uur** welkom bij de KNNV-tent. We starten de dag met een vogelexcursie. Gedurende de dag vinden er verschillende excursies plaats onder leiding van leden van de KNNV. Biodiversiteit in de volkstuin, paddenstoelen, insecten en bloemen, zijn zomaar enkele thema's die tijdens de wandelingen van ongeveer een anderhalf uur aan bod komen.

In de tent kunt u de hele dag kennis maken met de rijkdom van Moerenburg. Bekijk planten en dieren in detail door een microscoop, doe mee aan het vogelspel en maak kennis met verschillende waterbewoners. Tenslotte maken we aan het eind van de dag bekend hoeveel soorten we hebben gevonden!

Meehelpen?

Gedurende het weekend is extra hulp zeer gewenst. Heb je kennis van een bepaalde dier- of plantengroep, zet je kennis dan in voor dit onderzoek. Maar ook voor de inrichting van de tent, de begeleiding van de activiteiten voor het publiek, en voor het zetten en schenken van koffie en andere drankjes, zijn extra handen nodig. Heb je even tijd om op zaterdag en/of zondag te helpen, neem dan contact op met Marie-Cécile van de Wiel via ✉ secretaris@tilburg.knnv.nl of ☎ 013-5436541.

Kijk voor het **volledige programma** met de definitieve tijden en thema's van de wandelingen op 🌐 www.knnv.nl/tilburg. Begin september zal het volledige programma online staan.

Contouren Huize Moerenburg (foto Ben Akkermans)

**Aanmelden
Padden-
stoelencursus:**

Dit najaar start de cursus 'Paddenstoelen'. Op dinsdagavond 8 september verzorgt Ger Bogaers de inleidende avond. Hij vertelt uiteraard over de bouw, de functie en de verschillende soorten paddenstoelen. Maar het echte leren gebeurt in het veld. Daarom heeft de paddenstoelenwerkgroep ongeveer 15 excursies in Midden-

Brabant gepland, waar u als cursist aan deel kunt nemen. Zie hiervoor ook de informatie bij 'Paddenstoelenwerkgroep'. Aanmelden kan via de website www.knnv.nl/tilburg. Doe dat zo snel mogelijk, er kunnen maximaal 25 personen deelnemen aan deze cursus. Kosten voor KNNV-leden: € 5,- inclusief consumptie op 8 september. Niet-leden betalen € 25,- inclusief consumptie en een introductielidmaatschap 2016. Na uw inschrijving en betaling ontvangt u de bevestiging + excursieprogramma.

Gelobde pruikzwam (foto Ger Bogaers)

**Programma
Paddenstoelen
werkgroep**

De paddenstoelenwerkgroep heeft voor de komende zomer en herfst weer een uitgebreid excursieprogramma samengesteld. De wandelingen gaan naar natuurgebieden rond Tilburg, maar ook in verdere omtrek in Midden Brabant. Alle wandelingen zijn toegankelijk voor de cursisten van de Paddenstoelencursus, waarover elders in dit

KNNV-Nieuws mededelingen te vinden zijn. Maar ook de overige KNNV-leden zijn welkom voor een kennismaking met onze excursies. Het is daarvoor nodig je aan te melden bij Ger Bogaers ☎013-4635051 of Toon de Laat ☎013-5331596 en je verneemt de vertrekplaats en eventuele wijzigingen in verband met het weer.

De volgende excursies staan op het programma:

DATUM	TIJD	GEBIED
Zondag, 9 augustus	9.00-13.00 uur	Veldersbos, Boxtel
Dinsdag, 18 augustus	9.00-13.00 uur	Rosephoeve, Oisterwijk
Woensdag, 26 augustus	9.00-13.00 uur	Oude Hondsborg, Moergestel
Zaterdag, 29 augustus	9.00-13.00 uur	Zegenwerp, St. Michielsgestel
Vrijdag, 4 september	13.00-17.00 uur	Loonse en Drunense duinen, Udenhout
Zondag, 6 september	9.00-13.00 uur	Leemkuilen, Udenhout
Zaterdag, 12 september	13.00-16.30 uur	Moerenburg, Tilburg
Zondag, 13 september	zie programma	Publieke wandeling Moerenburg, Tilburg
Zaterdag, 26 september	9.00-13.00 uur	Geelders, Boxtel
Woensdag, 30 september	9.00-13.00 uur	Boswachterij Dorst
Vrijdag, 2 oktober	9.00-13.00 uur	Dongevallei Reeshof Tilburg
Zaterdag, 10 oktober	9.00-13.00 uur	De Brand, Udenhout
Vrijdag, 16 oktober	9.00-13.00 uur	Loonse en Drunense duinen, Udenhout
Zondag, 18 oktober	9.00-13.00 uur	Gorp de Leye, Goirle
Woensdag, 21 oktober	9.00-13.00 uur	Sparrenrijk, Boxtel
Zaterdag, 24 oktober	9.00-13.00 uur	Noorderbos Tilburg
Dinsdag, 27 oktober	9.00-13.00 uur	Dongedijkjes, "s Gravenmoer
Vrijdag, 30 oktober	9.00-13.00 uur	Dongevallei, Reeshof Tilburg
Zondag, 1 november	9.00-13.00 uur	Kampina, Annadreef, Boxtel
Zondag, 8 november	10.00-14.00 uur	Heerenbeek, Boxtel

Samen op paddenstoelenjacht (foto Ger Bogaers)

**Jaarverslag
Kaaistoep
2014**

Bij het overleg Kaaistoep in april verscheen het inmiddels 20ste jaarverslag. In ruim 100 pagina's wordt verslag gedaan over de activiteiten en onderzoeken, die in het terrein hebben plaatsgevonden. Dank aan de redactie (Tineke, André en Theo) die er weer een prachtig verslag van hebben gemaakt.

Hebt u belangstelling voor het verslag, kijk dan op onze website bij 'Werkgroep Kaaistoep'. Daar vindt u een PDF-bestand van het verslag 2014.

**Jaarverslag
Dongevallei
2014**

Daarnaast is het jaarverslag 2014 van de werkgroep Dongevallei verschenen. Ook dit is een lijkig verslag geworden van de waarnemingen en onderzoeken die vooral in 2014 hebben plaatsgevonden. Dank aan coördinator Guido, die alle onderzoeken heeft gebundeld tot dit fraaie jaarverslag. Hebt u hiervoor

belangstelling, kijk dan op onze website bij 'Werkgroep Dongevallei'. Daar vindt u een PDF-bestand van het verslag 2014.

**Oude
verslagen
Kaaistoep**

Tot ongeveer 2010 werden de verslagen van het onderzoek in de Kaaistoep alleen op papier verspreid. Daardoor zijn er nog behoorlijk wat exemplaren over, die op de zolder van de secretaris liggen te wachten op een andere bestemming. Mocht u nog een papieren Kaaistoep-verslag willen hebben van 2010 en eerder, laat dit dan weten aan Marie-Cécile ✉ secretaris@tilburg.knnv.nl

**Plantenwerk-
groep krijgt
nieuwe
coördinator**

Het is belangrijk te weten dat de plantenwerkgroep een coördinator-wissel ondergaat. Sylvana Harmsen, de huidige coördinator, gaat KNNV Tilburg vanaf 1 juli 2015 verlaten. Ze verhuist naar Wageningen om verder te studeren en te KNNV'en. Wij zijn blij dat Loes van Gorp het coördinatorschap over neemt. Zij zal vanaf 1 juli 2015 officieel de coördinator van de plantenwerkgroep zijn.

Wij vragen dan ook vanaf 1 juli contact met haar op te nemen i.p.v. met Sylvana. Bij een afscheid hoort natuurlijk een afscheidsborrel. Sylvana nodigt iedereen die haar kent uit om mee te borrelen. Wanneer? Zondag 5 juli 20.00 uur
Waar? Studio Tilburg (Heuvel 9) Graag even voor 1 juli laten weten of je kunt komen i.v.m. reserveringen: ✉ sylvana.harmsen@gmail.com

Oude en nieuwe coördinator van de plantenwerkgroep (links Loes, rechts Sylvana).

**Andere
coördinator
Fotowerk-
groep**

Loes van Gorp gaat de plantenactiviteiten coördineren. Marcelle Leoné neemt de taken van Loes over bij de Fotowerkgroep. Marcelle is via ☎ 013-4557220 en ✉ leone@home.nl te bereiken.

Datum	Onderwerp
4 juli	Informatie ochtend van de Plagwerkgroep Regte Heide
10 juli	Vrijdagwandeling De Kaaistoep
18 juli	Fietsrondje langs de Waal
25 juli	Jacq P. Thijsse wandeling in Den Opslag te Moergestel
8 augustus	Libellen en vlinders
14 augustus	Vrijdagwandeling Lange Rekken
29 augustus	Heidewandeling over de Malpie
4 september	Vrijdagwandeling Landschotse Heide
5 september	Plantenexcursie Watermolen Opwetten
12 september	Gewestelijke excursie KNNV-afd. Tilburg
12/13 september	KNNV Natuurweekend Moerenburg
26 september	Plant-dier-relaties in de Naturentuin in Goirle
9 oktober	Vrijdagwandeling naar park Voorburg in Vught
18 oktober	Openbare vogeltrekdag

Toelichting op de agenda

KNNV-excursies en -avonden zijn in principe bestemd voor KNNV-leden. Wilt u deelnemen maar bent u geen lid, neem dan contact op met het secretariaat ☎ 013 - 5436541. De vertrekpunten naar de excursie-terreinen zijn in de buurt van de betreffende uitvalswegen uit Tilburg. Er is voldoende parkeergelegenheid voor auto of fiets, zodat we met

een minimum aantal auto's verder rijden naar het excursiedoel. Voor de autoritten adviseren wij een onkostenvergoeding van € 0,20 per kilometer. Dit evenredig verdeeld over de chauffeur en het aantal meerrijders. En neem bijvoorbeeld voor de heen- en terugreis altijd een paar droge schoenen mee, zodat de chauffeur van de auto niet met een vervuild auto interieur blijft zitten na de rit. Het is verder gewenst mee te nemen: verrekijker, loep en bij langere excursies eten en drinken.

Bij een aantal excursies is aanmelden vooraf noodzakelijk. Soms in verband met vervoer of voor een afspraak met een terreinbeheerder of een andere reden. Doe dit dan ook, tijdig, voor de vermelde datum, zodat de excursieleider hiermee ook tijdig is geïnformeerd.

Bij extreem slecht weer kan de excursieleid(st)er besluiten de excursie niet door te laten gaan. Bel bij twijfel de excursieleid(st)er. Ook voor nadere informatie kunt u bij hem/haar terecht. Alle andere activiteiten zijn voor iedereen toegankelijk.

Heeft u wensen om eens naar een bepaald gebied te gaan, of een bepaald thema, of andere ideeën, laat het ons a.u.b. weten, zodat wij deze wensen in ons programma kunnen opnemen. Hopelijk tot ziens op een van onze excursies.

4 juli Zaterdag

Onderwerp	Informatie ochtend van de Plagwerkgroep Regte Heide
Tijd	9.00 -12.30 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Plusmarkt, Burgemeester van de Mortelplein, Tilburg. Of om 9.15 tegenover de ingang van het golfterrein aan de Nieuwkerksedijk Zuid 50, 5051 DW Goirle (parkeren in de berm niet op het golfterrein!)
Contact	Berry Staps ✉ plaggroep-knnv-tilburg@hotmail.nl of ☎ 06 - 20615921
Omschrijving	De plagwerkgroep voert al 25 jaar beheerwerkzaamheden uit op de Regte Heide. Voor veel leden van de KNNV is onbekend wat deze werkgroep doet. Om daar wat meer bekendheid aan te geven verzorgt de plagwerkgroep een informatie-ochtend op het plagterrein op de Regte Heide. De leden van de plaggroep zullen toelichten wat voor beheer er wordt uitgevoerd en welke werkzaamheden daaruit voortkomen. Daaruit zal blijken dat de benaming 'plaggroep' eigenlijk de lading niet meer dekt. Het door ons geadopteerde gebied ligt in de zuidelijke deel van de Regte Heide en bevat een voedselarm heideveen en een meer gebufferde leemkuil, maar ook wat hoger gelegen drogere heide. Veel diversiteit dus. In de loop der jaren zijn er goede resultaten geboekt. We noemen o.a. Ronde zonnedauw, Moeraswolfsklauw, Beenbreek, Veenpluis, Klokjesgentiaan, Stekelbrem, Duizendguldenkruid, Beekmijtertje, Hazelworm, Gentiaanblauwtje. Veel van deze resultaten kunt u zelf met eigen ogen gaan aanschouwen. De bloeiende Beenbreek zal je zeker niet ontgaan (zie foto). We blijven niet op het pad en struinen door het soms ruige terrein. Het kan daar zelfs in juli nat zijn, dus goed schoeisel (laarzen) is aan te bevelen.

Beenbreek

(Foto Pieter Müller).

10 juli Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling De Kaaistoep
Tijd	9.00-13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Burgemeester van de Mortelplein bij de Plus Markt, Tilburg. Voor wie zelf per fiets naar het vetrekpunt wil gaan, 9.15 uur vanuit de Hut van Homberg in Kaaistoep-West. Deze is te bereiken vanuit de Blaak: het Roerpad-Oude Rielseweg-Keistoep volgen, parallel aan de A58. De parallelweg is afgesloten voor gemotoriseerd verkeer. Voor de bosrand rechts over onverhard pad door ijzeren hek naar de Hut.
Contact	Ben Akkermans ☎ 013-5362107 of ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl.
Omschrijving	Jaap van Kemenade, de beheerder van het gebied, geeft ons een rondleiding in 'onze' Kaaistoep. Na afloop van de wandeling drinken we koffie of thee in de beheerders/onderzoekershut. Neem zelf aub. een beker of mok mee.

18 juli Zaterdag

Onderwerp	Fietsrondje langs de Waal
Locatie/Vertrek	8.14 uur vanaf Tilburg Centraal (fiets mee!!) naar Zaltbommel. Gehele dag. Fietsafstand ± 51 km. Aankomst Zaltbommel 8.42 uur. Zelf rijden met de auto en fietsen achterop kan natuurlijk ook. Parkeren bij het station, P&R.
Contact	Graag aanmelden bij Ben Akkermans ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl met vermelding van 06 telnr. Dit voor het geval we elkaar kwijt raken of panne krijgen met de fiets.
Omschrijving	In Zaltbommel steken we via de tuibrug 'Martinus Nijhoff' de Waal over. Over de noordelijke Waaldijk gaan we via de plaatsen Tuil en Hellouw naar fort Vuren voor onze eerste koffiestop. Van hieruit naar Gorinchem waar we de boot nemen naar Woudrichem. Vervolgens gaan we langs slot Loevestijn richting (kasteel) Brakel om daarna via Zuilichem en Gameren weer terug te keren in Zaltbommel. Meer informatie en route kaart over deze tocht is te vinden op 🌐 www.fietswandeltochten.nl/main.php?route=91 .

25 juli Zaterdag

Onderwerp	Jacq P. Thijssse wandeling in Den Opslag te Moergestel
Tijd	9.30-13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Plusmarkt, Burgemeester van de Mortelplein, Tilburg.
Contact	Aangezien het gebied echter zeer kwetsbaar is mag slechts een beperkt aantal mensen mee (15!). Hierbij geldt wie het eerst komt ook het eerst maalt. Geef u daarom op bij Johan van Laerhoven via ✉ thesnowfox@zonnet.nl . NB: Mocht u na aanmelding onverhoopt niet kunnen, meld u dan weer af zodat iemand anders mee kan op uw plek.
Omschrijving	Ter ere van de geboortedag van Jacq P. Thijssse (150 jaar geleden) houden we een wandeling in dit unieke gebied. Reeds in 1915 beschreef de illustere natuurvorser een artikel in het vakblad De Levende Natuur waarin hij de rijkdom van dit gebied beschrijft. Mocht u dit artikel willen lezen, kijk dan op de website www.natuurtijdschriften.nl . Helaas ontkwam ook dit gebied niet aan de ruilverkaveling. De afgelopen jaren is er hard gewerkt aan het herstel van het gebied. De resultaten hiervan zijn nu al goed te zien. Een deel van de rijkdom is hierdoor hersteld. We kijken deze tijd van het jaar met name naar planten en vlinders.

8 augustus Zaterdag

Onderwerp	Libellen en vlinders van de Stenenkamerplas in Rosmalen
Tijd	9.00-14.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg. Afstand: ± 60 km. Voor diegene die direct naar het vertrekpunt wil gaan: A59 afslag: Rosmalen, richting Rosmalen, bij stoplichten links (Graafsebaan). Je gaat over de hoge brug (over Maximakanaal), dan meteen links een doodlopende weg in.
Contact	Tineke Cramer en Yvonne Zandbergen. In verband met het weerafhankelijke karakter van deze excursie, vlinders en libellen laten zich nauwelijks zien bij slecht weer, is aanmelding voor deze excursie noodzakelijk, vóór 1 augustus, bij voorkeur per mail Yvonne Zandbergen ✉ y.zandbergen@techemail.com of ☎ 06 – 17405402 Bij slecht weer op zaterdag wordt de excursie doorgeschoven naar zondag (je wordt, indien aangemeld, natuurlijk hiervan op de hoogte gesteld door Yvonne).
Omschrijving	Voor deze libellen- en vlinderexcursie bezoeken we de Stenenkamerplas in Rosmalen. Er is stilstaand water, maar ook de Aa stroomt erlangs. Voor de liefhebbers kunnen we een blik werpen op het nieuw gegraven Maximakanaal. Wanneer u een (KNNV) libellen-/vlinderboek heeft, vergeet dat dan niet mee te nemen.

14 augustus Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Lange Rekken
Tijd	9.00-13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Wagnerplein bij zwembad De Drieburcht, Tilburg.
Contact	Frans Stoop ☎ 013-5704276 of 06-47458172; Beppie Verhage ☎ 06-16550502.
Omschrijving	<p>Start wandeling: straat naast boerderij de Lange Rekken, Flaassendijk 31, 5045 AZ Tilburg, einde van dit straatje richting Wilhelminakanaal (Kanaaldijk zuid); bij info-bord natuurgebied. Lange Rekken is een natuurgebied in het uiterste noordwesten van Tilburg nabij Dongen. Het is 32 ha groot en eigendom van Staatsbosbeheer en het gebied bestaat uit vochtige weilanden in het Rijensbroek tussen Flaassendijk, de vroegere loop van de Donge en het Wilhelminakanaal. In een deel van het gebied zijn populieren, elzen en wilgen aangeplant. Door kwel uit het hoger gelegen kanaal groeien hier planten als Drijvende waterweegbree, Ongelijkbladig fonteinkruid en Pilvaren. Het leefgebied van amfibieën wordt gestimuleerd door beheer gericht op verschraling, verruiging en verdrassing van verschillende delen. Er leven hier Reeën, relatief veel Fazanten en ook Vossen. De Kleine karekiet, Rietgors, Koekoek, Houtduif, Groenling, Roodborsttapuit evenals de Blauwe reiger en Purperreiger worden regelmatig waargenomen en zo ook de Wielewaal en andere doortrekkers. De Bosuil, Sperwer en Buizerd zijn ook bewoners van dit gebied. Door de terreinbeheerder is een laarzenpad uitgezet dat vrij te bewandelen is. Goede schoenen en bedekkende kleding worden door ons aanbevolen.</p>

29 augustus Zaterdag

Onderwerp	Heidewandeling over de Malpie
Tijd	9.00-14.00 uur. lengte wandeling ± 6 km.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg. Voor wie direct naar de vertrekplaats van de excursie wil gaan: Venbergse Molen, Molenstraat 211, 5556 TA Valkenswaard, vertrek om 10.00 uur.
Contact	Stella Wesel ☎ 06-27055446 of ✉ swesel@beatrixcollege.nl
Omschrijving	<p>Natuureservaat De Malpie en de Malpiebergse Heide herbergt vele grote en kleine vennen in een landschap waarin bosgebied overgaat in heidevelden en andersom. Je kunt er verschillende spechtensoorten horen en zien. In de Malpie is een vleermuisenkelder waar de Grootoor en de Franjestaart zitten. In deze tijd van het jaar bloeit de heide en gaan we hopelijk genieten van de uitbundige parse kleur die bloeiende heide heeft.</p>

4 september Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling Landschotse Heide
Tijd	9.00-13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg. Afstand: ± 50 km. Wandelafstand ± 5,5 km.
Contact	Ben Akkermans ☎ 013-5362107 of ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl.
Omschrijving	De Landschotse heide wordt ook wel de 'Keienhurk' genoemd naar het grootste ven op de heide. Het gebied kenmerkt zich door zijn vochtige heide met daarin vennen als: Wit Holland ven, Scherpven en Kromven. Begin september staat de Struikheide nog te bloeien en komt de vogeltrek al op gang. Een goede reden om eens mee te wandelen op de vrijdagochtend, dus tot ziens.

5 september Zaterdag

Onderwerp	Plantenexcursie 'De Watermolen van Opwetten'
Tijd	9.00-ca 14.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk / Doornbossestraat, Tilburg Wandelafstand: ca. 7 km.
Contact	Deze wandeling wordt georganiseerd door de plantenwerkgroep. U bent van harte welkom om eens mee te gaan. Contact: l.v.m. vervoer opgeven bij Lizette Koekkoek ✉ lizettekoekkoek@hotmail.com, of ☎ 06-48177100
Omschrijving	De watermolen van Opwetten ligt langs de Kleine Dommel tussen Nuenen en Eindhoven. De historie van de watermolen gaat ongeveer duizend jaar terug, hoewel de exacte ouderdom niet valt te achterhalen. Mogelijk dateert hij uit de elfde eeuw en is hij gebouwd door monniken van de abdij van Sint-Truiden. De molen is een dubbele onderslagmolen die heeft gefungeerd als koren-, olie-, zaag- volmolen. De molen heeft het grootste waterrad van Nederland; het rad van de korenmolen heeft een diameter van 9,3 meter. Het meest bijzondere feit uit deze lange historie is dat Vincent van Gogh, die van 1883 tot 1885 in Nuenen verbleef, de watermolen tekende en schilderde. Tijdens zijn omzwervingen rond Nuenen passeerde Van Gogh regelmatig de Opwettense watermolen en die keert dan ook terug in zijn werk. De wandeling start bij Eindhoven's enige stadspoort op het terrein achter de watermolen en gaat door het Eckartse Bos. Het is een fraaie wandeling vol tegenstellingen waarbij je door een nat, droog en woest gebied met naald- en loofbomen, rechte lanen en kronkelige bospaden loopt. Waterdichte schoenen zijn zeker aan te raden! Voor meer info zie: 🌐 http://www.dewatermolenvanopwetten.nl

12 september Zaterdag

Onderwerp	Gewestelijke excursie KNNV-afd. Tilburg
Tijd	9.30 u. Samenkomst met koffie/thee; 10.00 u.
Locatie/Vertrek	Vertrek excursie door Moerenburg. Vanaf de tent op het terrein van de voormalige waterzuivering aan de Hoevense kanaaldijk 5018 TE, Tilburg (Moerenburg).
Contact	Ben Akkermans ☎ 013-5362107 of ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl.
Omschrijving	Elders in deze Oude Leij heeft u al kunnen vernemen dat op deze dag ons '1000 soorten' weekend plaatsvindt. Op deze morgen willen wij de leden van het gewest tonen wat we hier in Tilburg aan natuurontwikkeling (Landschapspark Moerenburg) doen en wat de betekenis is van onze KNNV hierin. Moerenburg is genoemd naar de "Mansionem vulgariter dictam Moerenborch". Dit kasteelachtige gebouw uit de veertiende eeuw, raakte in verval en werd rond 1750 gesloopt. Onlangs hebben opgravingen delen van het gebouw weer in beeld gebracht. Bij de inrichting van Moerenburg als landschapspark heeft men de contouren van dit kasteel weer zichtbaar gemaakt in het landschap. Het park grenst aan het beekdal van de Voorste stroom. Dit dal was jarenlang de vuilstortplaats van Tilburg. Een gedeelte van de stortplaats is gesaneerd tijdens de inrichting van het park. De Voorste stroom kan er nu weer vrij meanderen in zijn dal. Na afloop van de wandeling door Moerenburg gaan we terug naar de tent en houden er een gezamenlijke 'picknick' uit uw eigen broodtrommel; wij zorgen voor thee of koffie. Tip: breng uw eigen drinkbeker mee, het scheelt ons een berg afval en u spaart het milieu. Rond 14.00 uur vertrekken we naar het Kattenbergs Broek ten zuidwesten van Oirschot voor een wandeling rond de Beerze. We vertrekken vanaf de parkeerplaats van de kapel, De Heilige Eik, Proosbroekweg, Oirschot. In 2007 en 2008 bracht Waterschap de Dommel hier iets groots tot stand. Over een lengte van 2 km werd de Beerze in zijn oorspronkelijke staat hersteld. Op basis van de topografische kaart van 1900 werden de bochten terug in de beek gebracht. Een meanderende beek biedt aan veel vogels en vissen schuil- en broedplaatsen. Tegelijk met het beekherstel werden houtsingels en bosjes volgens het oude patroon teruggebracht, wat goed is voor zangvogels en dagvlinders. De weilanden zijn weer bloemrijk gemaakt. Brabants landschap heeft er een natuurlijke hangbrug 'a la Indiana Jones' over de Beerze gebouwd die nu deel uitmaakt van de rondwandeling.

12 en 13 september Zaterdag en Zondag

Onderwerp	Natuurweekend Moerenburg
Locatie/Vertrek	Vanaf de tent op het terrein van de voormalige waterzuivering aan de Hoevense kanaaldijk 5018 TE, Tilburg (Moerenburg).
Omschrijving	Zaterdag gaan overdag allerlei onderzoekers het gebied in om zoveel mogelijk soorten te verzamelen. 's Avonds om half acht wordt het publieksprogramma geopend, met aansluitend een vleermuizenwandeling en nachtvlinders kijken. Op zondag 13 september zijn er allerlei publiekswandelingen, verzorgd door KNNVers. Meer informatie hierover staat in het KNNV-Nieuws.

26 september Zaterdag

Onderwerp	Plant-dier-relaties in Naturentuin in Goirle
Tijd	9.00-13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Vanaf de kerk op het Korvelplein met de fiets, of voor wie zelf rechtstreeks wil gaan om 10.00 u in de Naturentuin, Nieuwkerk 2, 5051 PN Goirle.
Contact	Vanwege het weersafhankelijke karakter van deze excursie graag opgeven voor 20 september bij Theo Peeters ☎ 06 – 27327546 of ✉ ptheo@xs4all.nl
Omschrijving	We zijn vanmorgen te gast bij Anneke Scholte in haar tuin in Goirle - Nieuwkerk. Na uitleg over de tuin vervolgen we met een excursie met aandacht voor plant-dier-relaties. We kijken naar de diersporen en dieren (uiteraard vooral insecten!) die van planten snoepen, ermee samenleven, erop zonnen, lopen, zingen of iets dergelijks.

9 oktober Vrijdag

Onderwerp	Vrijdagwandeling naar Park Voorburg in Vught
Tijd	9.00-13.00 uur.
Locatie/Vertrek	Parkeerplaats Aldi, Spoordijk/Doornbossestraat, Tilburg. Afstand: ± 50 km; wandelafstand 4,5 km. Vertrek vanaf de locatie: Ontmoetingscentrum De Stenen Hut, Parklaan 3, 5261 LR Vught. U treft daar onze gids Harrie van Engelen.
Contact	Ben Akkermans ☎ 013-5362107 of ✉ b.a.r.akkermans@planet.nl.
Omschrijving	Het zorgpark Voorburg kent een lange geschiedenis die terug gaat tot in 1885. In dat jaar werd het park als landgoed Voorburg door regenten aangekocht vanuit de visie dat frisse lucht en meer ruimte positief effect zouden hebben op cliënten. Het park kenmerkt zich door verrassende, bijna weggestopte, unieke plekjes. Voorburg laat ook de geschiedenis en de ontwikkeling van de psychiatrie in de regio zien. We zien er moderne 21e eeuwse architectuur naast statige gebouwen uit het begin van de vorige eeuw. Wij starten de wandeling na er eerst een kopje koffie gedronken te hebben.

18 oktober Zondag

Onderwerp	Openbare vogeltrekdag
Tijd	7.30 tot ± 15.00 uur.
Locatie/Vertrek	Op de brug van de Meierijbaan over het Wilhelminakanaal, het fietspad naar Moergestel.
Contact	Ad Kolen (☎ 013 - 4560694) heeft deze dag de coördinatie.
Omschrijving	Als de zomer op zijn einde loopt en het gure najaar weer begint, gaan veel vogelsoorten door voedselgebrek op weg naar zuidelijke oorden. De ene soort gaat tot aan Zuid-Afrika zoals de Ooievaar en de Boerenzwaluw, andere soorten zoals Vinken en lijsterachtigen vertrekken naar het zuiden van Europa of Noord-Afrika. Vooral in oktober passeren vele hiervan ons land vooral langs de kust, maar ook in het binnenland zijn grote groepen trekvogels te zien. Ieder jaar telt de vogelwerkgroep enkele dagen de aantallen vogels die hier passeren. In de morgen zijn dat hoofdzakelijk Vinken, Veldleeuweriken en Aalscholvers. Later op de dag vooral bij mooi warm weer gaan de roofvogels op trek. Leden van de KNNV-vogelwerkgroep zijn de gehele dag op de brug over het Wilhelminakanaal aanwezig voor zo'n telling. U bent hierbij van harte welkom om dit fascinerende schouwspel mee te maken. Vooral de eerste uren in de ochtend geeft de grootste concentratie aan vogels.

Prachtframboos in Tilburg

Loes van Gorp

Waarneming

Op 2 mei jl. deed ik een waarneming in Tilburg die nog niet eerder op de kaart werd gezet. In 2014 startte ik mijn eerste inventarisatie met het nieuwe strepen (Floron). Omdat ik het leuk vind om zelf met planten aan de slag te gaan en de waarnemingen vast te leggen, wilde ik dit voortzetten. Op die manier krijg ik een beeld van wat er zoal groeit en bloeit in mijn omgeving. Ook leer ik soorten beter kennen die ik nog niet eerder aantrof. Dit jaar ging ik op pad in de omgeving van Tilburg nabij het Leijpark. Tot mijn verbazing vond ik een opvallend roze bloem aan een struik die ik niet kende. Hij groeide aan de rand van een open bosje. Op 4 februari bezocht ik ook dezelfde plek en mijn vriendin Els gaf aan dat hier een Framboos moest staan. Ik bekeek de Veldgids Nederlandse Flora - Henk Eggelte eens bij Framboos en al snel kwam ik op de Prachtframboos (*Rubus spectabilis*) uit.

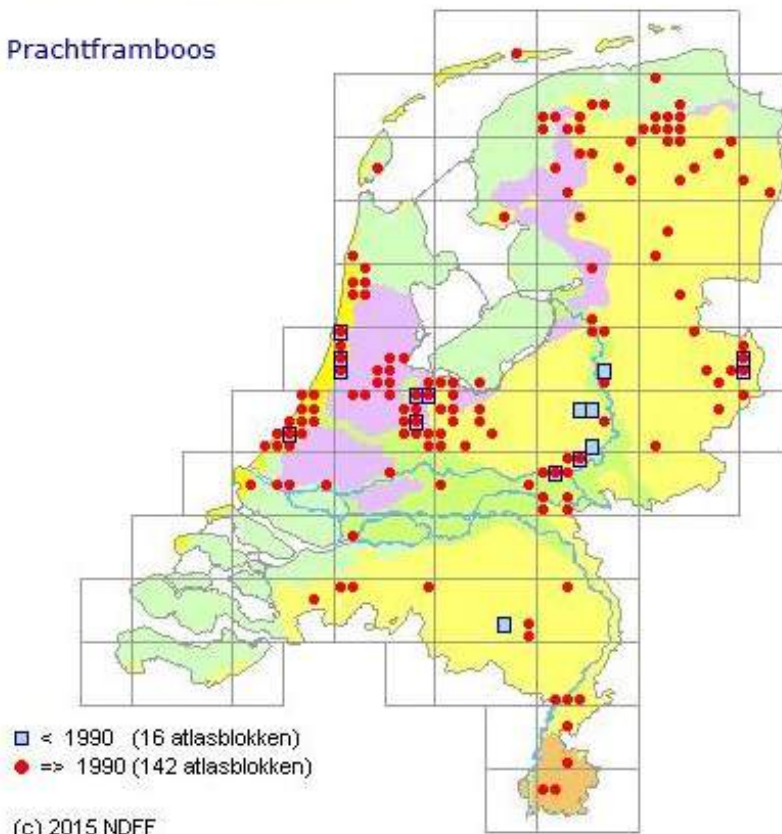

Prachtframboos (foto Loes van Gorp)

Ik legde deze plant vast door foto's via Obsmapp op waarnemingen te zetten. Thuis keek ik op www.verspreidingsatlas.nl om foto's en locaties te vergelijken. Tussen Breda en Eindhoven werd geen enkele Prachtframboos aangegeven. De foto's die ik nam, kwamen goed overeen met de afbeeldingen op de site en al snel werd ook mijn ingevoerde waarneming bevestigd. De oranje-rode steenvruchten zijn twee keer zo groot als bij de Framboos. De soort komt oorspronkelijk uit Noord-Amerika en is ingeburgerd tussen 1900 en 1924. In Nederland is deze plant uit de rozenfamilie zeldzaam, zeer zeldzaam in Noord-Brabant. Leuk dat iedere zoektocht telkens weer nieuwe waarnemingen oplevert.

Rubus spectabilis Pursh

Prachtframboos

Prachtframboos kaartje verspreidingsatlas (bron NDFF)

Zin in paddenstoelen ?

Ger Bogaers

Sporen- figuren

Even 71 jaren terug in de geschiedenis: 25 oktober 1944. Twee dagen voor de bevrijding van Tilburg. Ondanks ouderlijke verboden ging ik met mijn vriend Huub paddenstoelen verzamelen. Met een roeiboot werden we door de brugwachter over het Wilhelminakanaal gezet.

De bruggen waren door de Duitsers al opgeblazen. In de bossen van de Rauwbraken (nu industrieterrein Loven) vonden we een flink assortiment, dat we thuis wilden determineren met behulp van een pas verworven paddenstoelenboekje. De hoeden van de paddenstoelen werden op een tafel uitgespreid op verduisteringspapier om er sporenfiguren van te maken, zoals we geleerd hadden bij de biologieclub van het Odulphuslyceum. Mijn ouderlijk huis was aan de Ringbaan Oost, dicht bij de spoorwegviaduct. Alle bewoners van de Ringbaan waren geëvacueerd wegens het oorlogsgeweld en ik sliep met mijn ouders elders in de stad bij familie, en daar ging ik weer naar toe. De volgende ochtend ging ik, benieuwd naar het resultaat, terug naar de Ringbaan Oost. De straat was afgesloten, maar via achterommetjes kwam ik toch in ons huis. Goed en wel daar volgde een enorme dreun. Het huis schudde en trilde. Ruiten vernield, deuren uit hun voegen en stuc plafonds kwamen naar beneden. Een enorme ravage. En de oorzaak: het spoorwegviaduct was opgeblazen. Onder het puin in mijn kamer lagen de paddenstoelen. Mijn eerste proeven mislukt door oorlogsgeweld.

Paddenstoelen kennisoverdracht (foto Ger Bogaers)

**Met
'kenners'
meegaan**

De volgende dag, 27 oktober: een uitzinnig feest: de bevrijding van Tilburg. Paddenstoelendrama meteen vergeten. In 1945 werd ik lid van de Nederlandse Natuurhistorische Vereniging (toen nog niet Koninklijk) en ook daar was veel belangstelling voor paddenstoelen. Ik ondervond dat het veel sneller leerde om met "kenners" mee te gaan dan zelf je kennis vergaren uit een boekje. Naast paddenstoelen trokken de vogels vooral mijn aandacht. Ik werd lid van de in 1953 opgerichte vogelwerkgroep, waaruit in 1958 het Vogelringstation Tilburg ontstond. Precies 50 jaar maakte ik deel uit van deze groep en samen ringden we meer dan 250.000 vogels. Maar naast die vogels bleven de paddenstoelen mijn volle aandacht houden. Paddenstoelenexcursies waren altijd populair en de jaarlijkse openbare excursies in de Oude Warande trokken steeds heel veel belangstellenden. Uit een vaste groep enthousiaste paddenstoelenliefhebbers ontstond in 1992 de paddenstoelenwerkgroep, die nu nog steeds actief is met meer dan 20 leden. Het is dan ook een fascinerende hobby: Eén paddenstoel kun je plukken, bekijken, voelen, ruiken, proeven, doorsnijden, fotograferen, determineren en sommige soorten ten slotte ook nog opeten. En...er zijn meer dan 4000 soorten! Eindeloos.

Grote sponszwam (foto Ger Bogaers)

Padden- stoelencursus

In het verleden was ik drie maal medewerker bij een paddenstoelencursus in onze vereniging. De laatste keer is al weer 15 jaar geleden. Nu, voor de vierde keer komt er weer een korte paddenstoelencursus. Eén theorieavond, die ik zal verzorgen, gevolgd door een door je zelf te bepalen aantal excursies, onder deskundige leiding van leden van de paddenstoelenwerkgroep. Je hebt de keuze uit alle wandelingen van het excursieprogramma van de paddenstoelenwerkgroep, dat je ook in deze Oude Ley vindt. En je weet: met “kenners” meegaan leer je sneller dan uit een boekje. Had je al een zwak voor zwammen of was je nog op zoek naar een interessante hobby, meld je dan aan als deelnemer aan deze mini-cursus. Elders in deze Oude Ley vind je verdere gegevens voor deelname. Maar wees gewaarschuwd: eenmaal besmet met het virus, nee, met de sporen van de paddenstoelen, blijven ze je hele leven beïnvloeden. Je kijkt voortaan bij iedere wandeling met een andere blik naar die onbestemde zwammen. Ik weet dat uit ervaring. Maar heb je er toch zin in, dan graag tot ziens op de cursusavond.

Sporen Franjehoed (foto Ger Bogaers)

Plagwerkgroep zat niet stil

Berry Staps

Werkseizoen 2014-2015

Het werkseizoen van de plagwerkgroep loopt een beetje vanaf september tot april. Niet dat er daarna niets meer gedaan wordt, maar voor het echte werk is het in de zomer vaak veel te warm. Dus na de noeste arbeid is het goed om een overzichtje te maken van de uitgevoerde activiteiten in seizoen 2014/2015.

Reguliere beheer werk

Onder het reguliere beheerwerk rekenen we het plaggen, maaien, waterbeheer, schonen watergangen, verwijderen bomen.

Door te plaggen transformeren we de sterk vergraste percelen, in een zeer korte tijd, om in een kale zandvlakte. Dat is een zeer ingrijpende activiteit en het verstoort het biotoop enorm. Maar voorlopig is dit de enige manier om het Pijpenstrootje effectief terug te dringen. In de beginjaren werden systematisch vierkante vlakken geplagd. Daardoor ontstonden vrij grote kale vlaktes. Momenteel plaggen we veel kleinere stukken met grillige vormen, en laten ook pollen in het vak staan. Hierdoor ontstaan veel microbiotoopjes van vochtige, droge, koude, warme plekken, en steppingstones voor amfibieën en reptielen. De impact op het biotoop blijft groot, maar de verwachting is dat het minder is dan in het verleden.

Op de geplagde stukken zien we al vrij snel zonnedauw, Moeraswolfsklauw, biesjes, russen en mosjes verschijnen. Natuurlijk ook nog een enkel Pijpenstrootje, maar dat mag, die horen ook bij het heidebiotoop. Op zulke plaatsen zien we het jaar daarop ook al jonge heideplanten ontkiemen. Na een aantal jaren is het perceel weer volledig begroeid. Daarmee is overigens het eigenlijke biotoop van een heide niet hersteld, dat duurt vele jaren. Het kleinschalig plaggen resulteert ook in een zeer gevarieerde opbouw van de heide.

Na het herstel van de heide, moet die heide onderhouden worden. Vroeger werd dat door boeren en schaapskuddes uitgevoerd. Die functie hebben wij overgenomen in de vorm van periodiek maaien. We maaien plantdelen weg en versralen daarmee het perceel alsof er een kudde schapen is langsgetrokken. Met het maaien raken we, op sommige plekken, ook bewust de grond. Dit geeft de pioniersplanten weer kansen. Het maaisel wordt op broedhopen gelegd en geeft onderdak aan allerlei beestjes.

De plekken waar water blijft staan zijn altijd interessant. Daarom proberen we ook zoveel mogelijk water vast te houden in het terrein. De slootjes die in het verleden zijn gegraven voor het afvoeren van het water zijn door ons systematisch afgedamd. Dit geeft soms wel overlast op de wandelpad, maar dat moeten de wandelaars maar voor lief nemen.

Wat we er in ieder geval voor terugkrijgen is het jaarlijks terugkerende Beekmijtertje. Ook interessante plekjes zijn de poeltjes rond de leemkuil die in ons te beheren gebied ligt. Deze zijn in de loop der jaren dicht gegroeid. We hebben een begin gemaakt met het opschonen van deze poeltjes. De kikkers en salamanders hebben ze alweer gevonden.

In het verleden hebben we enkele kleine boompjes laten staan. We wilden geen volledige kaalslag op ons terrein. Maar deze zijn inmiddels uitgegroeid tot grote bomen. Enkele daarvan nemen de zon weg uit de insectenkuil. Dat is niet de bedoeling. De bomen zijn omgezaagd en van de stammen en takken is een afdakje gemaakt voor de mierenleeuw.

Beekmijtertje (foto Berry Staps)

**Biotoop
verbetering
Hazelworm**

Op advies van Ravon hebben we vorig jaar meer groot dood hout in het terrein gebracht. Dat geeft goede schuilmogelijkheden voor de Hazelworm. Inmiddels hebben we al drie Hazelwormen waargenomen. Of dit aan onze verbeteringen van biotoop te danken is weet ik niet, maar het zijn in ieder geval positieve signalen.

Natuurlijk profiteert de Levendbarende hagedis ook van deze maatregel. In de winter hebben we een waarneming gedaan van een groep van 10 hagedissen die 'gezellig' samen dezelfde overwinterplek hebben gekozen. Ik denk dat ze onze belangstelling niet hebben gewaardeerd, maar ze waren niet in staat om snel weg te komen. Dus hebben we ze maar met rust gelaten.

Hazelworm (foto Berry Staps)

**Project
Bekalken**

2 jaar geleden is gestart met het bekalken van twee kleine percelen. Het doel is het behouden van de nog aanwezige flora van het 'heischraal grasland'. We willen onderzoeken of de heidevegetatie op geplagde bodem sneller herstelt door het toevoegen van kalk.

De geselecteerde percelen zijn doormidden gedeeld en een deel van het perceel is bekalkt, het andere deel niet. Voor het 3^e jaar is de zuurgraad en de flora van de proefgebieden gemeten en geïnventariseerd.

Effecten zullen pas na enige tijd duidelijk worden.

We zien de afgelopen jaren een geweldige opkomst van de Stekelbrem. Maar dat is niet alleen op onze proefveldjes dus of dat het gevolg is van het bekalken is niet duidelijk.

**Project
Zomer-
maaïen**

We zijn enige jaren geleden gestart met een experiment om een alternatief te vinden voor het plaggen. Met dit project willen we onderzoeken of we door 'zomermaaïen' het oorspronkelijke heidebiotoop met minder verstoring kunnen herstellen. Na enige jaren maaïen in de periode dat de plant alle energie in de bovengrondse delen heeft gestopt, zien we duidelijk verschil met de delen die niet in het 'zomermaaïen' project vallen. Ook zien we al wat meer heide ontstaan. Nog even volhouden dus.

**Landelijke
natuurwerk-
dag**

Ook dit jaar hebben we, voor de 10^e keer een locatie verzorgd voor de landelijke Natuurwerkdag. De locatie was 'de Halve Maan' op de Regte heide'. 80 Deelnemers hebben de opschietende Berkjes en vliegdenneren uit de oever zone van het ven verwijderd.

De deelnemers komen voornamelijk om een dagje lekker in de natuur te werken, maar ook de educatieve elementen en een lekkere kop soep worden gewaardeerd. Mede door het mooie weer was het een geweldige dag met alleen maar positieve reacties.

**Incidentele
activiteiten**

Wij worden regelmatig gevraagd om een bijdrage te leveren of te ondersteunen bij diverse activiteiten. Hierbij een kort overzicht van een aantal bijzondere zaken waar we bij betrokken zijn geweest.

Onderzoek Dansmug door Henk Moller-Pillot

De plaggroep registreert alle werkzaamheden die wij uitvoeren. Het is daardoor mogelijk om te bepalen welke werkzaamheden op welk tijdstip hebben plaatsgevonden. Dat is van groot belang voor het onderzoek van Henk Moller-Pilot naar het voorkomen van de Dansmug. Henk Moller-Pilot heeft diverse grondmonsters genomen waarbij wij de exacte data van de werkzaamheden hebben aangeleverd. Henk heeft verrassende waarnemingen gemeld. Voor de resultaten verwijst ik naar Henk.

KNNV kamp

Het KNNV-kamp heeft in het paasweekend zijn tent opgeslagen op Camping de Hoevens. Dicht bij ons plagterrein. Via Ben Akkermans heeft de kampleiding verzocht of wij een rondleiding wilden verzorgen. Met een ontheffing voor het betreden van het gebied in het broedseizoen in de achterzak, hebben we een geïnteresseerde groep KNNVers kennis laten maken met onze werkzaamheden.

Vlinderstichting

Op ons terrein komt de Klokjesgentiaan voor en ook het Gentiaanblauwtje. De Vlinderstichting heeft ons gevraagd of we de gentianen wilden markeren en monitoren op eitjes. Ook zijn op ons advies maaiwerkzaamheden uitgevoerd in het gebied naast ons plaggebied.

Resultaten

En zijn er dan ook nog resultaten te melden? Natuurlijk, te veel om op te noemen. Daarom hebben we een informatie ochtend gepland op 4 juli (zie ook de agenda). Dus als je de resultaten met eigen ogen wilt zien, kom dan even langs.

Ronde zonnedauw (foto Berry Staps)

Natuurmuseum Brabant activiteiten 3^e kwartaal 2015 Sporlaan 434, Tilburg

Datum	Activiteit
Tot 28 augustus	<i>Mystic Lights</i>
Tot 6 september	Kunstexpositie Roos Holleman (tekeningen)
8 september	Filmconcert Pop Up Cinema @Natuurmuseum
tot medio 2016	Tentoonstelling <i>De Ware Wolf</i>

Weer beste kidsproof museum

Eind mei werd Natuurmuseum Brabant voor de vierde keer op rij door de Museuminspecteurs (kinderen van 6-12 jaar) uitgeroepen tot beste kidsproof museum van Noord-Brabant. Met een dikke 8,8 miste het museum zelfs op een haar na de eerste landelijke plek. Met maar driehonderdste punt verschil ging de hoofdprijs naar het Verzetsmuseum in Amsterdam en kregen we een schitterende tweede plek. Waar we gewoon heel erg trots op zijn!

Prijsuitreiking Kidsproof

De Ware Wolf

De Ware Wolf: geen fabels maar feiten. Tijdens het ontwikkelen van de tentoonstelling *De Ware Wolf* liep er ineens na honderdvijftig jaar een lone wolf over de Nederlandse bodem. Hij is terug! Nederland kan zich gaan voorbereiden; de wolf staat weer aan de landsgrenzen!

Hoe komt hij daar en waar komt hij vandaan? Is hij gevaarlijk? Wat betekent de wolf ecologisch gezien voor onze natuur, en kunnen we hem echt terug verwachten in ons land? Vanaf begin april waren er al vitrines met wolven, prooidieren en honden te zien op de eerste etage, tegenover het museumtheater. In de tussentijd werden er educatieve opdrachten ontwikkeld die half juni geplaatst zijn. Vanaf 19 juni is de tentoonstelling compleet. Wie de tentoonstelling doorloopt, leert de wolf beter kennen en kan na het bezoek een mening vormen over de terugkeer van de wolf: ja of nee? Verder kan de algemene wolvenkennis getest worden. Wat is er waar van alle spannende verhalen over de wolf? Stammen alle honden af van de wolf? En huilt een wolf echt naar de maan? Zelf aan de slag kan ook: uitrekenen hoe ver een wolf loopt of hoeveel vier kilo vlees is. Je kunt zelfs naar buiten lopen met een wolf tattoo op je arm! Voor de tentoonstelling werden de vitrines uit de zaal *Overleven (De Reis)* gebruikt, die op 2 maart werd gesloten. In deze zaal is nu *Mystic Lights* van Ronald Peeters te zien.

Wolf huilend (foto Natuurmuseum Brabant)

Mystic Lights

De zaal Overleven heeft een mooie nieuwe invulling gekregen: de hele zomer is er de expositie *Mystic Lights/ Mossen in een ander daglicht* van Ronald Peeters te zien. Verstilde beelden van mossen, die slechts een bijrol in het geheel vervullen. De hoofdrol is weggelegd voor het licht, dat zorgt voor flonkeringen, spiegelingen en reflecties. Fotograaf Ronald Peeters wil bezoekers verwonderen over de schoonheid van Moeder Natuur. Ook is het klankbeeld *Betovering* te zien, wat het geheel nog sfeervoller maakt. *Mystic Lights* bestaat uit een twaalftal op kunstzinnige wijze vormgegeven foto's. De foto's maakte Ronald in de gebieden van Staatsbosbeheer. Hij wil de bezoeker door middel van zijn foto's "graag meenemen naar de wereld voorbij het direct waarneembare". De beelden "nodigen uit om vanuit innerlijke stilte naar de wereld, en ook naar Moeder Natuur te kijken, en zo te ervaren dat zich nieuwe dimensies, landschappen en vergezichten ontvouwen". Als aanvulling op de foto's is er het klankbeeld *Betovering*: fotografische sfeerbeelden van mossen vloeien in elkaar over en zijn verweven met kleurrijke muziek. De expositie is tot en met 28 augustus te zien op de tweede verdieping van het museum.

Transpiring (foto Ronald Peeters)

Lezingenreeks

De lezingenreeks van het seizoen 2015-2016 begint op dinsdag 13 oktober! Dan gaan we weer van start met zes lezingen in een mix van veldbiologie, astronomie en geologie. De eerste sprekers zijn geboekt, de flyer volgt begin september!

**Tentoon-
stelling Roos
Holleman**

Als u de prachtige werken van Roos Holleman nog niet gezien heeft, plan dan zeker nog een bezoek deze zomer! Als meisje kwam Roos al vaak en graag in het museum, waar ze meestal rechtstreeks doorliep naar de dinobotten en andere oertijdbewoners. Nu vertrouwt ze haar fascinatie voor de bewaarkunst van dode dieren aan het papier toe.

Een persoonlijke tour door het depot en het museum inspireerde haar tot een prachtige serie tekeningen, speciaal voor het museum. Tot en met 6 september is haar werk te bewonderen in de expositie *Depotschatten*, in de schaduw van het Potvis skelet. Roos Holleman tekent dode dieren, meestal vogels met pastelkrijt, niet zelden op zeer groot formaat. Met eenvoudige middelen weet ze een beeld neer te zetten met monumentale proporties. Het zijn niet zomaar nagetekende dode dieren: in de tekeningen van Roos Holleman krijgen ze een extra dimensie. Hoewel ze dood zijn, krijgen ze in hun representaties een ziel. Ze vormen een ode aan het levende dier, ze laten zijn schoonheid zien en roepen bewondering, verwondering en ontroering op. Het is die verwondering over de combinatie van schoonheid en vergankelijkheid waarin Natuurmuseum Brabant en de kunstenaar elkaar vinden.

Yellowhammer van Roos Holleman

**Live
Filmconcert bij
dino-klassieker**

Dinsdag 8 september om 20.00 uur organiseren Natuurmuseum Brabant en Pop Up Cinema een filmconcert in Natuurmuseum Brabant in Tilburg. De film *The Lost World* wordt begeleid door gitarist Huib van de Grint en componist Kevin Toma. De laatste schreef een moderne score bij de dino-klassieker. De film uit 1925 gaat over Paula

White die een expeditie organiseert om haar vader, een ontdekkingsreiziger, op te sporen. In Venezuela worden ze belaagd door dinosaurussen. Dankzij een vulkaanuitbarsting die alle prehistorische dieren in paniek laat wegrengen, kunnen de expeditieleden ontsnappen. Ze nemen zelfs een Apatosaurus mee terug. In Londen laat de gigantische planteneter de Tower Bridge instorten, waarna het beest via de Thames uit het verhaal verdwijnt. Kaarten à €10,- zijn te koop bij Natuurmuseum Brabant. Museumjaarkarthouders en vrienden van het natuurmuseum krijgen 50% korting en betalen slechts € 5,-.

Rob Vereijken

Voorjaars- moeheid?

In de vorige Oude Ley schreef ik dat ik vreesde dat de winterrust onder de leden een terugval in de reacties had veroorzaakt. Nu blijkt er nog voorjaarsmoeheid achteraan te zijn gekomen. Er lagen nog diverse vragen, en ook op het nieuwe probleem met de “Hazelnoten bij van Kooten” heeft niemand gereageerd. Vroeger kwam je nog weg met een smoesje van: ik wilde de brief met mijn reactie wel bezorgen, maar er zat een broedende Koolmees in je brievenbus. Met het huidige mailverkeer hoef je de vogel niet meer te verstoren en stuur je jouw bijdrage gewoon digitaal in. Het zomerseizoen moet dus zeker wat bij jullie losmaken. Grijp je kans en word actief, nog voordat de najaarsziekten weer opduiken.

Hazelnoten bij van Kooten

Herhaling van de vraag van Theo Peeters. Tijdens het pellen van de hazelnoten uit de tuin van Els van Kooten viel het hem op dat er veel lege noten tussen zaten. Hij besloot de hazelnoten te tellen, met het volgende resultaat: 52 volle noten; 20 lege noten; één kleine noot; één misvormde noot en één beschimmelde noot.

Van de 75 noten dus 20 lege hazelnoten, dat is 26% van het totaal. Zijn vraag luidt: hoe kan dit? Is dit normaal bij hazelnoten? Was dit toeval? Was 2014 een slecht hazelnotenjaar? Is de standplaats van de hazelnoot bij Van Kooten slecht? Of is er een andere verklaring?

Hazelnoten pellen (foto Theo Peeters)

Nieuwe reacties

Heeft u informatie over de lege hazelnoten? Weet u nog wat te melden over de vragen uit het vorige nummer, of doet u zelf een onbekende waarneming, stuur gerust uw ideeën in. In de volgende Oude Ley wordt daar dan aandacht aan besteed.

Reacties tot 20 augustus 2015 kunnen in de volgende aflevering verwerkt worden.

Berichten naar: Redactie Oude Ley,
t.a.v. Witte gij ut?/Rob Vereijken,
Pironstraat 7, 5041 GJ Tilburg.

☎ 013-5438841 of ✉ rob.vereyijken@planet.nl

Wandelprogramma IVN-afdeling Tilburg

Uitnodiging

IVN afdeling Tilburg nodigt alle KNNV-leden uit om een keer mee te doen met één van haar activiteiten. Hieronder staat het wandelprogramma voor het derde kwartaal van 2015. Dit zijn openbare wandelingen. Indien een wandeling wegens omstandigheden niet door kan gaan dan wordt dat tijdig aangegeven in de digitale nieuwsbrief van de IVN afdeling Tilburg. Hoe u zich kunt aanmelden voor de digitale nieuwsbrief vindt u op onze site www.ivntilburg.nl. Voor meer info: [✉ natuurgidsen@ivntilburg.nl](mailto:natuurgidsen@ivntilburg.nl)

Woensdag 22 juli

Start

Vertrekpunt

Avondwandeling Moerenburg Tilburg

19.30 uur

Brug over het Wilhelminakanaal,
Oisterwijkse baan 5018 TG Tilburg.

Dinsdag 11 augustus

Start

Vertrekpunt

Avondwandeling De Nieuwe Warande

19.30 uur.

Pater Dondersstraat 14, 5011 XG Tilburg.

Zondag 30 augustus

Start

Vertrekpunt

Wandeling Regte Heide

10.00 uur

Het Hoefke, 5133 NA Riel

Zondag 27 september

Start

Vertrekpunt

Wandeling Kerkeindse Heide

10.00 uur

Vóór Eindhovensedijk 10, 5056 RB Berkel-Enschot
(weg van Tilburg Koningshoeven richting Moergestel)
rechtsaf.

Coördinatoren van de werkgroepen:

Dongevallei:	Guido Stooker 06 – 12215643 gstooker@live.nl
Foto's:	Marcelle Leoné 013-5423672 wgr.natfototilburg@gmail.com Jacques Smout 0162-321174
Insecten:	Theo Peeters 013 – 4560116 ptheo@xs4all.nl
Kaaistoep:	Jaap van Kemenade 06 – 53941104 jaap.van.kemenade@twm.nl
Korstmossen:	Bart Horvers 013 – 4564033 ncmhorvers@gmail.com
Mossen:	Maarten Mandos 013 – 5050930 mmandos@xs4all.nl
Paddenstoelen:	Ger Bogaers 013 – 4635051 ger.bogaers@hetnet.nl
Plaggen:	Berry Staps 013 – 5347070 stapsoppeel@hetnet.nl
Planten:	Loes van Gorp 013-5423672 loesvangorp@gmail.com
Stadsnatuur:	Theo Peeters 013 – 4560116 ptheo@xs4all.nl
Vogels:	Ad Kolen 013 – 4560694 / 06-40284868 adkolen@kpnmail.nl
Zoogdieren:	Bas Dielen 06 - 53979274 dielen.bas@gmail.com

Contributie:

Gewone leden	: € 27,50
Huisgenootleden	: € 12,50
Jongeren t/m 25 jaar	: € 15,00
Buurleden (leden die al lid zijn van een andere afdeling)	: € 12,50
Abonnement Oude Ley	: € 15,00

Ledenadministratie:

Marie-Cécile van de Wiel

Veldhovenring 27, 5041 BA Tilburg

013 – 5436541 | secretaris@tilburg.knnv.nl

Rekeningnummer van de afdeling: NLO3 TRIO 0390 253391 t.n.v.

penningmeester KNNV-afd. Tilburg te Moergestel

PostNL
Port Betaald
Port Payé
Pays-Bas

DRUKWERK

Secretariaat KNNV-afd. Tilburg
Veldhovenring 27
5041 BA Tilburg